

Sygn. akt III AUa 674/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja (spr.)
Sędziowie:	SA Elżbieta Gawda SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2016 r. w Lublinie

sprawy M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 13 kwietnia 2016 r. sygn. akt VII U 1459/15

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

Elżbieta Gawda Elżbieta Czaja Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska

Sygn. akt III AUa 674/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 lipca 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił M. D. przyznania prawa do emerytury, gdyż nie udokumentował 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od decyzji wniósł M. D. domagając się przyznania prawa do emerytury. Wskazał, że pracował w warunkach szczególnych od dnia 1 kwietnia 1979 roku w (...), co może udowodnić zeznaniami świadków.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 13 kwietnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił M. D. prawo do emerytury od (...).

Podstawą wyroku były następujące ustalenia:

M. D. urodzony (...) w dniu (...)złożył wniosek o emeryturę. Nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Przed organem rentowym ostatecznie udowodnił 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Wnioskodawca był zatrudniony w (...) Zakładach (...) w L. od dnia 18 sierpnia 1975 roku do dnia 12 lipca 1996 roku. W aktach osobowych wnioskodawcy znajdują się angaże na stanowisko tapicera, potem malarza, ślusarza konstrukcji metalowych, ślusarza remontowego, spawacza elektrycznego, wartownika i dowódcy warty. Pracując na stanowisku tapicera wnioskodawca zajmował się zrywaniem i czyszczeniem siedzeń w samochodach oraz naprawą poprzez uzupełnienie gąbki. Po zlikwidowaniu tapicerni od 1 marca 1974 roku wnioskodawca zajmował się pomocą spawaczowi, składał konstrukcje a potem ją przytrzymywał w czasie spawania. Te czynności wykonywał mając stanowisko ślusarza konstrukcji metalowych i ślusarza remontowego. Warunki pracy podczas pomagania spawaczowi były trudne, gdyż spawacz podczas spawania osłaniał się maską, zaś pomocnik nie miał takiego zabezpieczenia. Wnioskodawca w tym czasie również sam spawał chociaż nie miał jeszcze uprawnień. Od 2 listopada 1979 roku wnioskodawca został spawaczem i te czynności wykonywał do czasu przeniesienia na stanowisko wartownika w 14 marca 1990 roku z przerwą od 4 kwietnia 1983 roku do 32 marca 1984 roku, w czasie, której wnioskodawca był w ramach zatrudnienia w (...) na kontrakcie na Węgrzech, gdzie pracował w fabryce (...) na stanowisku tapicera. Zajmował się przyklejaniem przy użyciu butaprenu wykładziny lub dermy w kabinie samochodu. Powyższy stan faktyczny ustalony został na podstawie powołanych dowodów. Akta osobowe wnioskodawcy z (...) zostały wystawione przez pracodawcę i były autentyczne. Nie były kwestionowane przez strony. Sąd uznał je za wiarygodne w całości.

Przesłuchani w sprawie świadkowie to osoby obce dla wnioskodawcy. S. C. był tam zatrudniony od 1976 jako spawacz widział pracę wnioskodawcy polegającą na spawaniu. T. G. pracował w (...) w latach 1973-1989, przez 5 pierwszych lat pracy był przełożonym wnioskodawcy. Potwierdził, że wnioskodawca zajmował się spawaniem chociaż nie miał uprawnień. Świadczyli wspólnie z wnioskodawcą i mieli możliwość zaobserwowania wykonywanych przez niego obowiązków w trakcie pracy. Zeznawali logicznie, spontanicznie i szczerze. Niektórych szczegółów nie byli sobie w stanie przypomnieć jednak jest to zrozumiałe z uwagi na znaczny upływ czasu. Treść tych zeznań w powiązaniu z twierdzeniami wnioskodawcy oraz treścią akt osobowych wnioskodawcy pozwoliła na jednoznaczne ustalenie faktycznie wykonywanych przez wnioskodawcę czynności w trakcie całego okresu zatrudnienia. Świadczyli jednoznacznie wskazali, że wnioskodawca zajmował się spawaniem.

W ocenie Sądu Okręgowego zgromadzony materiał dowodowy pozwala na przyjęcie, że wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie:

- od dnia 1 września 1973 roku do dnia 1 marca 1974 roku (łącznie 6 miesięcy i 2 dni) wskazaną w wykazie A, dziale VII poz. 6 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) jako praca na oddziałach płyt i kształtek tapicerskich zajmując stanowisko tapicera,

- od dnia 1 marca 1974 roku do dnia 2 listopada 1979 roku (łącznie 5 lat 8 miesięcy i 1 dzień) był zatrudniony w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych, albowiem pomagał spawaczowi podczas procesu spawania, przytrzymywał spawane konstrukcje, które wcześniej przygotowywał, w tym czasie także samodzielnie spawał.

W wymienionym okresie wnioskodawca miał w angażu wpisane stanowisko ślusarz konstrukcji metalowych i ślusarza remontowego. Czynności te są wskazane w wykazie A, dziale XIV 12 w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

W okresie od 2 listopada 1979 roku do 3 kwietnia 1983 roku (łącznie 3 lata 5 miesięcy i 2 dni) wnioskodawca wykonywał czynności spawacza wykazane w wykazie A, dziale XIV 12 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów.

Od 4 kwietnia 1983 roku do 31 marca 1984 roku (łącznie 11 miesięcy i 27 dni) wnioskodawca ponownie pracował jako tapicer. Zaś od 1 maja 1984 roku do 13 marca 1990 roku (łącznie 5 lat 10 miesięcy i 13 dni) ponownie wykonywał obowiązki spawacza. Po tym okresie pracował jako wartownik.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 ze zm.), mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27. Emerytura taka przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Zgodnie z § 2 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Według § 3 cytowanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia. Natomiast § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego wnioskodawca udowodnił staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze ponad 15 lat. Tym samym spełnia wszystkie z wymaganych przesłanek do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Zaskarżoną decyzję należało zatem zmienić i ustalić M. D. prawo do emerytury od dnia (...)tj. od dnia złożenia wniosku o emeryturę.

W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. zaskarżając wyrok w całości.

Wyrokowi zarzucił:

- naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 184 ust 1 i art. 32 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku (tekst jedn. Dz. U. Nr 153 z 2009 roku, poz. 1227 ze zm.) oraz § 2 ust 1 i § 4 ust 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) poprzez ustalenie prawa do emerytury osobie nie spełniającej przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

- sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że wnioskodawca wykonywał prace w szczególnych warunkach przez okres wynoszący ponad 15 lat,

- naruszenie prawa procesowego poprzez przekroczenie określonej w art. 233 § 1 KPC zasady swobodnej oceny dowodów.

Podnosząc powyższe organ rentowy wniósł w zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu organ rentowy kwestionuje uznanie przez sąd, że wnioskodawca pracując jako na stanowisku ślusarza konstrukcji metalowych i ślusarza remontowego od 2.03.1974r. do 2.11.1979r. wykonywał prace w szczególnych warunkach jako spawacz. Skarżący akcentuje, że pracodawca u którego wnioskodawca był zatrudniony ponad 24 lata nie wystawił świadectwa pracy w szczególnych warunkach, zaś w świadectwie pracy z dnia 12.07.1996 (...) uznał za prace w warunkach szczególnych tylko okres pracy na stanowisku spawacza elektrycznego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna w sposób skutkujący uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Sąd ten bowiem nie dokonał ustaleń koniecznych dla rozstrzygnięcia sprawy a wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia w całości postępowania dowodowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, potrzeba prowadzenia w całości postępowania dowodowego występuje nie tylko w sytuacji, gdy Sąd w ogóle nie prowadzi takiego postępowania ale także wówczas, gdy postępowanie dowodowe zawiera wady niepozwalające na dokonanie jakichkolwiek ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 roku, I CSK 51/08 – LEX nr 465963).

Taki stan rzeczy, zdaniem sądu odwoławczego, zachodzi w sprawie niniejszej. Przeprowadzone bowiem przez sąd pierwszej instancji dowody, w tym przede wszystkim zeznania świadków i ubezpieczonego mają charakter ogólnikowy, nie odnoszą się w żaden sposób do znajdującej się w aktach dokumentacji pracowniczej dotyczącej przebiegu zatrudnienia, zawierają sprzeczności, a w rezultacie nie mogły stanowić podstawy koniecznych ustaleń faktycznych.

W rozpoznawanej sprawie przedmiotem sporu jest prawo ubezpieczonego do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 roku, poz. 1440) z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Przypomnieć należy, że pracą w szczególnych warunkach jest praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2012 roku, III UK 92/11 - LEX nr 1215158, wyrok z dnia 10 kwietnia 2014 roku, II UK 395/13 – LEX nr 1455235).

Na etapie postępowania apelacyjnego spór sprowadza się jedynie do oceny charakteru zatrudnienia wnioskodawcy od 2.03.1974r. do 2.11.1979 roku.

Ustalenie, czy wskazany okres pracy wnioskodawcy należy zaliczyć do wykonywania pracy w warunkach szczególnych, jest kluczowe dla oceny zasadności decyzji organu rentowego, odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury. Bez zaliczenia w/w okresu jako okresu pracy w warunkach szczególnych, ubezpieczony nie legitymuje się bowiem wymaganym stażem takiej pracy w wymiarze uprawniającym do przyznania mu przedmiotowego prawa.

Sąd I instancji uznał, że od 1 marca 1974 roku do dnia 2 listopada 1979 roku (łącznie 5 lat 8 miesięcy i 1 dzień) wnioskodawca był zatrudniony w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych, albowiem pomagał spawaczowi podczas procesu spawania, przytrzymywał spawane konstrukcje, które wcześniej przygotowywał, w tym czasie także samodzielnie spawał.

Przede wszystkim zaznaczenia wymaga, że wykonywanie pracy przez pracowników zatrudnionych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych nie mieści się w określeniu "prace przy spawaniu" wymienionym w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) i nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 r. w sprawie I UK 192/07 (OSNP 2009/5-6/79)).

Niezależnie od tego, ma rację skarżący, że analiza materiału dowodowego sprawy wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, nie pozwala na jednoznaczne ustalenie, że ubezpieczony w tym okresie wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, dziale Dziale XIV, poz. 12 – „Prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym”.

Sąd Okręgowy przyjmując, że wnioskodawca wykonywał wskazaną wyżej pracę w szczególnych warunkach ograniczył się do ogólnikowego stwierdzenia, że ustalenie takie posiada uzasadnienie w dokumentach znajdujących się w aktach emerytalnych i osobowych wnioskodawcy oraz zeznaniach ubezpieczonego i świadków. Tymczasem, z treści wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wynika, że spornym okresie czasu wnioskodawca zajmował stanowisko ślusarza. Przypomnieć należy, że żadna z pozycji wykazu A, stanowiącego załącznik do powoływanego wyżej rozporządzenia nie wymienia pracy ślusarza, jako pracy w szczególnych warunkach uprawniającej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że zawarte w wykazie A, dziale XIV, poz. 12 rozporządzenia określenie "prace przy spawaniu" obejmuje wyłącznie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania, a więc czynności związane ze spawaniem. W wyroku z 15 grudnia 2011, II UK 106/11 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że do czynności związanych ze spawaniem (poz. 12 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) nie należą prace ślusarskie, montażowe i malarskie, jeżeli nie są one objęte procesem spawania, a co najwyżej stanowią etap przygotowania do tego procesu lub obejmują czynności wykończeniowe po jego zakończeniu (por. wyrok SN z 15 grudnia 2011 i orzeczenia tam powołane Lex 1130389).

Podzielając poglądy, odwołujące się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy (rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych), wskazać należy jednak, że zaliczenie danego okresu pracy do uprawnień emerytalnych wymaga precyzyjnych, jednoznacznych i pewnych ustaleń znajdujących oparcie w całokształcie dowodów sprawy. Charakteru takiego, jak słusznie zauważa apelujący, nie posiadają ustalenia dokonane w rozpoznawanej sprawie. Trafny zatem jest zarzut sprzeczności tych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak też zarzut przekroczenia przez Sąd zasady swobodnej oceny dowodów. W rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji, jak już zasygnalizowano wyżej, w swoich ustaleniach oparł się na ogólnikowych zeznaniach ubezpieczonego oraz świadków, nie uwzględniając treści dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach osobowych.

W niniejszej sprawie zabrakło ustaleń dotyczących charakteru zadań i czynności związanych z całym cyklem produkcyjnym, ustaleń czy istniała możliwość, że pomimo braku formalnych uprawnień spawanie było podstawowym zajęciem ubezpieczonego, czy czynności przy spawaniu wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, co jest niezbędną przesłanką uznania danego zatrudnienia za szczególne. Jak zaznacza skarżący pracodawca u którego wnioskodawca był zatrudniony ponad 24 lata nie wystawił świadectwa pracy w szczególnych warunkach, zaś w świadectwie pracy z dnia 12. 07. 1996 roku uznał za prace w warunkach szczególnych tylko pracę na stanowisku spawacza elektrycznego, po uzyskaniu uprawnień i zmianie angażu. Z materiału dowodowego nie wynika, by wnioskodawca w okresie spornym posiadał formalne uprawnienia uprawniające do wykonywania zawodu spawacza, co w świetle zasad doświadczenia życiowego rodzi wątpliwości, czy w sytuacji gdy inne osoby uprawnienia takie formalnie posiadały, uzasadnionym i możliwym było dopuszczanie go stale i w pełnym wymiarze do pracy związanych wyłącznie ze spawaniem.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Okręgowy, z zachowaniem inicjatywy dowodowej stron, szczegółowo ustali istotne dla sprawy okoliczności, w tym zakres zadań wnioskodawcy oraz faktycznie wykonywane czynności w spornym okresie z uwzględnieniem specyfiki i działalności zakładu pracy w tym czasie. Następnie, po ocenie całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, wyda stosowne rozstrzygnięcie w sprawie.

Mając powyższe na uwadze, na mocy art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.